

הישיבה המאתיים ושש עשרה (רט"ז)

ביום ט' באייר התשנ"ד (20 באפריל 1994), בשעה 3.00 אחה"צ, בבית האקדמיה בירושלים.

הנוכחים: החברים עוזי אורנן, שרגא אירמאי, אהרן אמיר, יהושע בלאו, זאב בן-חיים, משה בראשר (יו"ר), אברהם טל, ישראל ייבין, אמציה פורת, גד בן-עמי צרפתי, ויהודה רצהבי;
 החברים-היועצים יעקב בן-טולילה, אפרים חזן, אבנר טריינין, יעקב מנצור, ראובן סיוון, יהודה פליקס, אורי שמעוני ושמעון שרביט;
 המנהל הכללי נתן אפרתי; עובדי המזכירות המדעית גבריאל בירנבאום ויוסף עופר.

- סדר היום:**
- א. הרצאתו של שמעון שרביט: "לשון המסגרת של ספרות השו"ת"
 - ב. אישור זיכרונות דברים
 - ג. מונחים מתחומים שונים
 - ד. החלטות ועדת הדקדוק בשנת התשנ"ג (המשך): מספרים; תחביר; כתיב חסר ניקוד

א. הרצאתו של שמעון שרביט: "לשון המסגרת של ספרות השו"ת"

אדוני הנשיא, רבותיי הנכבדים,
 לשונה של הספרות העשירה והמגוונת של תקופת הביניים, ובכלל זה הספרות הרבנית, לא זכתה אלא למחקרים מעטים. לאחרונה מסתמנת פריצת דרך בענף אחד מענפי הספרות הרבנית, הלוא הוא הטיפוס של שאלות ותשובות בענייני הלכה. וזאת בזכות תקליטור השו"ת שהופץ על ידי אוניברסיטת בראילן. מאגר זה מקיף כשישים מיליון מילים שהועלו על המחשב וחוברו למערכת אחזור מידע. המאגר מחזיק כ-250 חיבורים שנתחברו בידי כמאה ושלושים חכמי ישראל בכל הדורות, מהמאה העשירית, תקופת הראשונים, ועד ימינו; מאירופה, מצפון אפריקה, מאסיה ומארצות הברית. מבחינת הזמנים, המאגר עשוי ארבע חטיבות: חיבורי הראשונים עד המאה ה"ו, חיבורי המאה ה"ז, חיבורי המאה הי"ז עד המאה הי"ט וחיבורי המאה העשרים.
 בהזדמנויות שונות עיינתי בספרי השאלות והתשובות, ונתתי דעתי לכך שהתשובות והפסקים עצמם כתובים בלשון הקרובה מאוד ללשון התלמודים, עברית המתובלת בארמית. באופן גס אפשר לומר כי זהו המשך השקלא וטריא שבתלמוד, המשך טבעי של התפתחות רצופה: תקופת האמוראים, הסבוראים, הגאונים והראשונים. ואילו כל הטקסט הנלווה לתשובות ולפסקים בראשם או בסופם - ואני מכנה אותו "לשון המסגרת

של ספרות השו"ת" - שונה גם שונה בסגנונו. לפי שעה אני מדבר על אוצר המילים והניבים בלבד, ולא על דקדוקה של לשון זו ותחבירה; באלה עוסקים פרופ' מ"צ קדרי ותלמידו ד"ר צבי בצר. בחלק זה, כל חכם, כיד שליטתו במקורות וכיד ידיעתו בלשון הטובה עליו, מתעלה אם בהרבה ואם במעט, ועובר לסגנון אחר. הוא מתבל את דבריו ביסודות מילוניים מן המקרא: מילים, צירופים, שברי פסוקים ועוד. ואלו מובאים לאו דווקא כלשונם: הכותב שולח ידו בהם, משנה ומרחיב, מאריך ומקצר וכיוצא בזה.

הדברים כמובן צריכים עיון - ואני עדיין בראשית דרכי במחקר הזה. יש לבדוק את ההבדלים הכרונולוגיים בין לשון הראשונים, לשון המאה הט"ו ולשון החטיבות האחרות עד ימינו; לבדוק את ההבדלים שבין חכמי ישראל מן התרבויות השונות במערב ובמזרח. יש בידינו חומר מספרד, מאשכנז, מאיטליה והבלקן, מצפון אפריקה, מארץ ישראל, מסוריה ומתימן. מקצת מכל תרבות ופזורה הועלתה על המחשב ואפשר לבדוקה. אפשר לומר ככלל שבימי הביניים שימשו פעמים רבות שתי לשונות, שני משלבים או שני סגנונות, זה בצד זה. לשון מקרא שימשה לשירה, לפיוט ולתחומים נוספים, ולשון אחרת שימשה לפרוזה לגווניה השונים: בספרד ובצפון אפריקה כתבו פרוזה יהודית בערבית. באשכנז כתבו אותה בעברית שיש בה מזיגה של סגנונות: פירושי המקרא וחיבורי דת ומוסר נכתבו בלשון המקרא, עם תערובת של מילים מן הפיוט, מהתפילה ומהמשנה. דוגמה לכך אפשר לראות בפירושו של רש"י, בספר חסידים ועוד כיוצא בזה. הקטע שאעסוק בו היום מצומצם יותר. לא אעסוק בלשון המסגרת בכללה, אלא במגזר אחד בלבד: ביטויי התנצלות. כאמור, אפשר לחלק כל תשובה מתשובות החכמים לשלושה חלקים: הפתיח, שבו באה פנייה, ומפורט הצורך בפנייה, הדחיפות שבה, הבקשה וכדומה; אחר כך בא הַשְׁדָּר, שהוא המשא ומתן ההלכתי באותה סוגיה; ולבסוף באים דברי הסיום והחתימה.

דברי ההתנצלות שאני מדבר עליהם מצויים לפעמים כבר בפתיחה, ולפעמים רק בסיום. ביטויי ההתנצלות שאני עוסק בהם הפעם הם ביטויים הקשורים בזמן, ובכך אני מצמצם עוד יותר את מסגרת הדיון. ויש, כמובן, בתחום זה התנצלויות מסוגים שונים. דרך אגב, המילה התנצלות שאנו עוסקים בה כל העת, וכן מילים דומות אחרות הרגילות בעברית החדשה, כמעט שאינן נמצאות בשימוש הזה בלשון השו"ת. אין הדובר אומר 'אני מתנצל', אלא את תוכן ההתנצלות: 'מפאת זה וזה לא יכולתי כך וכך'. ולא רק באוצר המילים נעסוק. יש פונקציות שונות ללשון או לשית, ואחת מהן היא הפונקציה הפואטית. כשאדם אומר בימינו 'הצרות באות בצרורות' הוא מתכוון לומר שיש לו צרות רבות, אבל הוא גם מבטא את הדבר בצורה שיש לה צליל מיוחד במינו. ובכן, נבדוק גם את אותן פעולות דיבור אקספרסיביות, היינו שיש בהן התנצלות, הבעות תודה, ברכות, ניחומים ואיחולים וכן הלאה.

מלבד השואל והמשיב, קיים ברקע גם השליח המוביל את השאלה. לא תמיד הוא נזכר בשמו, ואין לו תפקיד מרכזי בשאלה ובתשובה. אבל כשמתנצלים תולים גם חלק מן האשמה בשליח הזה.

אנחנו אומרים "ספרות השאלות והתשובות", אבל לרוב השאלה לא נמצאת בידינו, אלא רק התשובה. פעמים שהחכם מקדים ומצטט את השאלה או מתמצת אותה, או שאגב הפנייה לשולח ולשואל, הוא מרמז לשאלה ומשרבב את עיקריה.

ובכן כאמור, אני מתרכז באוצר המילים בלבד. מצאתי שכלולות בו תיבות מקראיות וגם תיבות לא מקראיות, כגון המילה פנאי. אני מבקש מאדם לעשות לי טובה, והוא משיב ואומר: 'אין לי זמן'. מה זאת אומרת אין לך זמן? יש לך זמן לכל מיני דברים אחרים! ואז הוא מדייק ואומר: 'אין לי פנאי לדבר הזה'. אנחנו זנחנו מעט את המילה פנאי; אנחנו משתמשים בצירופים שעות הפנאי, תרבות הפנאי ועוד, אבל בדרך כלל אנו אומרים: "אין לי זמן". מקטון ועד גדול - אין לו זמן. ואילו בספרות השו"ת אתה מוצא שימוש נרחב ביותר במילה פנאי. וכמובן, היא מזדמנת בהקשר שאדם מתנצל שהוא צריך לקצר מפני שאין לו פנאי. אקרא לכם כמה ביטויים הקשורים במילה פנאי. לרוב מצטרפת אליה המילה אפס לנטייתיה השונות:

לאפס הפנאי, מאפס הפנאי, מאפיסת הפנאי, מחמת אפיסת הפנאי, כפי מיסת אפיסת הפנאי, באפסות הפנאי;
 כי אין הפנאי, אין פנאי להאריך, מקוצר הפנאי, לחסרון הפנאי, להעדר הפנאי;
 לפעמים, הפנאי אפילו יוזם:

אין הפנאי מסכים, ולהיות הפנאי בלתי מספיק, לא הספיק עמי הפנאי.
 הרי זה שימוש מגוון ועשיר במילה פנאי, שמשום מה - וזה כבר מחקר אחר - העברית החדשה זנחה אותו בדיבור ואפילו בכתובה.
 המילה השנייה המופיעה בתדירות רבה היא נחץ. בניגוד למילה פנאי, שהיא מילה תלמודית שאינה באה במקרא, השורש נח"ץ הוא יחידאי במקרא: "כי היה דבר המלך נחוצ" (שמ"א כא, ט). הפרשנים חלוקים בפירושה המדויק: דחוף, בהול, לחוצ. התרגומים הארמיים מתרגמים "בבהילו", כלומר במהירות. והנה גם המילה הזאת, על משקליה השונים, משמשת בשפע בלשון השו"ת. אקרא תחילה את הצירופים השונים, ואחר כך נעבור לדוגמאות הקונקרטיים.

לנחיצת השליח (= בשל מהירות השליח), לנחיצת הרץ, לנחיצת המוביל, לנחיצת המוכ"ז (= המוסר כתב זה), לנחיצת השואל.

כאז כן היום, תולים הכול באותו מוביל. היום זהו דואר ישראל או בזק, ואילו אז תלו את האשמה ברץ או בשליח.

מפני הנחיצות, לפי נחיצות העת. לרוב נחיצותי, אני כותב בנחיצה רבה.
 ובמשקל אחר, נחץ:

לנחץ המוביל, לנחץ הרץ, לנחץ העניין, בעטיו של נחץ.
 הביטוי האחרון הוא מלשונו של החיד"א (אזולאי), הידוע בלשונו השנונה, והוא חידוד לשון על דרך הביטוי התלמודי "בעטיו של נחש".
 לניחוח המוביל, לניחוח השואל, לניחוח הנוסע;
 וכמובן, הבינוני הפעול שבמקרא משמש גם כאן:
 מוביל כתבי נחוצ, דבר השואל נחוצ, השעה נחוצה.

הנחוץ שלנו משמש בעיקר במשמעויות אחרות. גם זה טעון בדיקה: כיצד נתגלגלו הדברים ומה השפיע עליהם.

בדף שלפניכם באות דוגמאות אחדות, שנלקטו באקראי ממחברים שונים מתקופות שונות:

ולחיות השעה קצרה ולאפס הפנאי לא הארכתי כראוי (פינטו, נבחר מכסף, סוריה, המאה ה-16-17).

לזאת אשיב אמרי, אפס בקיצור נמרץ כמיסת אפיסת הפנאי (יעב"ץ, שאלת יעב"ץ, הולנד, המאה ה-18).

הנה האפס משמש פעמיים: בפעם הראשונה בא השימוש המקראי, ובשנייה במשקל חדש ובמשמעות חדשה.

דיברתי על העניין הפואטי, שרבים מן החכמים נותנים דעתם עליו ומתבלים מליהם בכך, הנה:

את זה ראיתי להשיב למעכ"ת (=למעלת כבוד תורתו) בנחיצה נמרצה, שאין פנאי להאריך כעת (יעב"ץ).

הצירוף "בנחיצה נמרצה" לא בא במקרה; לא נאמר כאן "בנחיצה רבה" וכיוצא בזה, אלא דווקא בנחיצה נמרצה.

לא ירפני עד בלעי רוקי, וכתבתי זה בנחיצה רבה כחותה על הגחלים (חוצין, צדקה ומשפט, עיראק, המאה ה-18).

הביטוי 'חותה גחלים' בא בספר משלי: "כי גחלים אתה חותה על ראשו" (משלי כה, כב). השימוש פה קצת שונה: שם חותים (=גורפים) את הגחלים על ראשו, ואילו כאן אדם כנראה דורך על גחלים ברגליו, ומרוב הכוויות עליו למהר.

את זה כתבתי בעטיו של נחץ (החיד"א, חיים שאל, המאה ה-18).

אחזה דעי בקצרה ובנחץ כי אפס פנאי (בצלאל אשכנזי, מצרים, המאה ה-16).

אמנם שלא להטריח ולאהבת הקיצור ולניחוץ המוביל אשים קינצי למילין (מהריט"ץ-צהלון, ישראל, המאה ה-16-17).

רבותי, נתקיים בהם "גאולה תתנו" בכל אותם ביטויים נדירים או מספרי איוב ומשלי. הסופרים האלה מצאו להם שימוש, ובוודאי הדבר נעשה לתפארת המליצה. בכתיבה ההלכתית אותו כותב יהיה מדויק יותר וענייני, ואילו כאן הוא מרשה לעצמו להתעלות, ולכתוב כתיבה קצת יותר שירית ופיוטית.

במקום "אשים קינצי למילין" יש אומרים קָצָה, יש אומרים מוקש, ויש הצעות נוספות.

הזכרתי את המוביל, הוא השליח, והנה עוד מילה - ציר:

צירך הגיעני לעד ערב והיה נחוץ מאד (מהרי"ל, גרמניה, המאה ה-15).

יש שורש נוסף טר"ד, המזדמן כאן:

...והטרוד כותב במרוצה ונחוצה (סירקיש, ב"ח חדשות, פולין, המאה ה-17).

השורש טר"ד בא פעמיים בספר משלי פעמיים, בצירוף "דלף טורד" (משלי יט, יג; כז, טו). הפירוש המקובל של השורש נקבע על פי ההקשר, ולא דווקא בביטחון. יש כמובן בארמית ובלשון חכמים טר"ד במשמעות 'לגרש, לדחות' וכדומה. אבל השימוש כאן הוא מיוחד במינו.

ראינו אפוא דוגמאות לביטויים שאינם המשך לשימושים בלשון חכמים, או שהם מקראיים ונדירים וזכו לתפוצה מרובה, לשימוש חופשי, למשקלים נוספים וכיוצא בזה. יש מהם שלשון השירה והפיוט עשתה בהם שימוש, ואפשר שאלה השפיעו. ודוגמה אחרונה בדף שלפניכם:

זה מה שראיתי לכתוב לכ"ת (=לכבוד תורתו) בענין זה, כפי קוצר היד והזמן וטרדת הלב והמחשבה, והרץ הנמרץ עומד על ימיני להבהילני (מהר"ם אלשקר, מצרים המאה ה-16).

אוסף לכם דוגמאות אחדות. אקרא קטע קצת יותר ארוך מדברי יעב"ץ (יעקב עמדין, המאה ה-18). הפעם ההתנצלות היא הפוכה, על שהכותב האריך מדיי שלא כדרכו:

הנה הארכתני למענתי הפעם הזאת יותר מדי ושלא כמנהגי, מבלי הסכמת הפנאי ונאמן עלי... שהביא לכתבך, היודע ועד כי כבוד מאד משא הפרדות הנוערות עלי כעת, מנוחה הדריכוני, כיתרוני, יעתרוני כצינה, כסדרן ושלא כסדרן עלי היו כולם.

אדם שעסק בדיני איסור והיתר, טומאה וטהרה, בשאלה ההלכתית, עולה ומתעלה לקטע שירי פיוטי כזה, מליצי מאוד, כמעט כולו מקראי. יש גם זמן הבוגד (לא רק בי, אני מיד אסיים...): הנודע ביהודה כותב -

יש כאן אריכות דברים (=יש מקום להאריך בדברים בעניין הזה), אבל הזמן בוגד, וספרים אין בידי.

אמרתי שהפעם אביא רק התנצלויות הקשורות בזמן. אבל יש סוגים שונים, כגון אדם הטוען שאין הוא בקו הבריאות, או אדם הטוען שהספרים הנחוצים לו אינם זמינים בשעת הכתיבה. ורבי דוד טוען, הרד"ך (יוון, המאה ה-16) כותב:

ואני בעוונותי, ילדי הזמן היכוני פצעוני בהיותי טרוד בטרדי תהפוכות זמני, לא יתנוני השב רוחי, וכל היום שלי מנוהל.

אסיים בביטוי הנמצא כבר בדורות קודמים, אבל אביא דווקא מובאה מדברי כותב בן ימינו, מפתביו של הרב עובדיה יוסף (בספרו יביע אומר):

וכעת עמד קנה במקומו לאפס הפנאי.

הביטוי בא בשינוי קל גם במקומות אחרים בדבריו. טרם עקבתי אחר הביטוי הזה; אפשר שהוא משמש כבר בספרי שו"ת קדומים. ייתכן שיש לו רקע גם בכתיבה הערבית. ובכן, לאפיסת הפנאי, או לאפיסת הזמן המוקצה לי, אשים קנצי למילים.

י' רצהבי: לשאלתך על מקור הביטוי האחרון: קנה הנזכר בו הוא קולמוס, כי הקולמוס היה עשוי מקנה. שמעתי מפיו של הרב עובדיה יוסף בכנס ציבורי: אל תקרי "וקנה לך חבר", אלא "וקנה לך חבר".

מ' בראשר: תודה רבה לא' שרביט. כבר מזמן לא שמענו הרצאות במליאת האקדמיה, ואני מקווה שעכשיו נחזור למנהגנו הטוב הזה.

ב. אישור זיכרונות דברים

מ' בראשר: אני מבקש עתה לאשר את זיכרונות הדברים ששלחנו לחברי האקדמיה לפני זמן מה. אני מתכוון לזיכרונות הדברים של ישיבות ר"ז ר"ח ור"ט.

א' טריינין: בזמן שהתקבלו ההחלטות הרשומות כאן, טרם הייתי חבר האקדמיה, ולכן לא הייתי שותף להן. אבל יש לי כמה הסתייגויות, ואינני יודע אם כאן המקום לפרטן.

מ' בראשר: בבקשה, אם יש הערות נשמע אותן. מדוע לא?

א' טריינין: אני מתייחס לתרגום של final. בישיבה ר"ט הוצע לקבוע, למשל 'מהירות סיומית', במקום 'מהירות סופית' (ראה זיכרונות האקדמיה, ל"ח-ל"ט-מ', עמ' 308). אני חושב שזו תקנה שלא יעמדו בה. אני מרצה ואחרים מרצים, וכולנו אומרים 'מהירות סופית' ולא יועיל דבר. זה שיש משמעות אחרת לסופי (finite) אינו מעלה ואינו מוריד. לפי אותו היגיון אפשר לטעון שאין לומר 'מסקנתי הסופית', כי אפשר לטעות ולחשוב שהכוונה למסקנתי המוגבלת. אינני רואה שום רע בכך שיש שתי משמעויות למילה. כמו שיש מהירות התחלתית יש מהירות סופית, ואין שום צורך במונח סיומי.

י' עופר: אני מבקש את סליחתו של הא' טריינין, אבל אני רוצה להבהיר עניין נוסף: באישורם של זיכרונות הדברים, המליאה מאשרת כי הם משקפים נכונה את מהלך הישיבות הנזכרות ואת ההחלטות שנתקבלו בהן. אם יש ערעור על עצם ההחלטות, אין מקומו כאן. יש להביא אותו לפני הוועדה המתאימה.

מ' בראשר: גם אני מביין כך את הדברים. זיכרון הדברים אינו יכול להשתנות, מפני שזה מה שהיה באותן הישיבות. אבל כיוון שיש הערות על ההחלטות, אני חושב שכדאי שהן תישמענה. מכיוון שזאת כמעט ישיבתו הראשונה של הא' טריינין, ביקשתי שיאמר את דברו והדברים יירשמו עד תומם.

א' טריינין: אם כך, אני אשלח אליכם בכתב את הערותיי.

מ' בר-אשר: בבקשה. אני מבקש מיוסף עופר שידאג לקבל את מכתבו של הא' טריינין. אם כן אנחנו מאשרים את זיכרונות הדברים של הישיבות הנזכרות.
זיכרונות הדברים של ישיבות ר"ז ר"ח ור"ט אושרו.

ג. מונחים מתחומים שונים

מ' בר-אשר: אנו פותחים בדיון בענייני מינוח שונים, לפי ההודעה למליאה של ועד המינוח והוועד המשותף:

ועד המינוח והוועד המשותף - הודעה למליאה

ועד המינוח והוועד המשותף התכנסו לישיבה ביום י"ג בטבת תשנ"ד (27 בדצמבר 1993). ואלה החלטות שהתקבלו:

- א. המונח נגרות
- המונח **נגרות** ימשיך לשמש גם לעבודות הנגר שאינן בעץ.
- ב. מונחי עיבוד נתונים אוטומטי (פרקים 20, 25, 26, 27)
- 25.01.10 - repeater - מחזקת
- 25.02.08 - jabber - בַּבּוּר
- 25.02.12 - round-trip propagation time - זְמַן סָבֵב
- 27.01.17 - integrated software - קָלִיל תִּכְנָה
- 27.02.01A - electronic messaging - מְסוּר אֶלֶקְטְרוֹנִי
- 27.02.11 - folder - אוֹגֵדָן
- 27.03.05B - teleconferencing - וְעִיד רְחֵק
- ג. backup
- הוחלט לאשר את המונח **גִּבּוּי** כתחליף ל-backup.
- ד. salvaging, cannibalization
- salvaging - הַנְּצֵלָה; הפועל - הַנְּצִיל
- cannibalization - נְצָלוּל; הצעת מיעוט: להשאירו בלעז. שתי ההצעות יובאו להחלטת המליאה.
- ה. מונחי עיבוד שבבי והשחזה (פרק א במונחי הנדסת מכונות)
- feed motion - מְהִירוּת קֶדְמָה
- ו. מונחי בינה מלאכותית
- meta rule - מְטָא-קָלָל
- structured - מְבֻנָּה

ש' אירמאי: רציתי להסביר את דחיפות הדיון: סעיף ד בהודעה למליאה הוא תקן שיש להדפיס אותו במילון הצבאי של צה"ל. הדיונים במונח אחד נמשכים כבר שנתיים, והדבר מעכב את הדפסת המילון.

מ' בר-אשר: כפי שאתם רואים, יש בהודעה שישה סעיפים, ואנו פותחים את הדיון בכל המונחים הכלולים בה.

” רצהבי: לסעיף א: נגרות היא התרגום לארמית של המילה חרושת. התרגום של “בְּחֻרְשֵׁת עֵץ” (שמות לא, ה) - וּבְנִגְרוֹת אֶצָּא. אני מתפלא שלא מכניסים את המילה חרושת, המתאימה למלאכת עץ וגם למלאכות בחומרים אחרים.

ש’ אירמאי: אנחנו מדברים פה על תוספות העשויות מחומרים שונים. בחיים המודרניים השימוש בעץ הולך ופוחת, ומשתמשים בחומרים אחרים לעשיית שולחנות וארונות, למשל. הוחלט שגם עשייה כזאת תיחשב נגרות. אין כל טעם לקרוא חָרֵשׁ למי שעושה שולחנות מפלסטיק.

ע’ אורנן: בסעיף ב מוצע המונח מיסור אלקטרוני. נראה לי שלא נחוץ פה שם פעולה חדש, שמשמעו יצירת פועל חדש בבניין פיעל. אפשר לומר בפשטות מסירה אלקטרונית.

ש’ אירמאי: הצורך במונח זה התעורר בוועדה לעיבוד נתונים אוטומטי במכון התקנים הישראלי. הם משתמשים בפועל מְסַר בהוראותיו הרגילות במשמעויות רבות. עתה הם זקוקים למונח מיוחד בשביל messaging, שפירושו העברה או מסירה של מְסַר, ולכן השתמשו פה בבניין פיעל.

ע’ אורנן: גם באנגלית המילה message משמשת בכל מיני תחומים. עשות מילים הרבה לשם מה? ברור לכול שמסירה אלקטרונית היא העברת מסר בדרך אלקטרונית.

מ’ בר-אשר: אני חושב שהא’ אירמאי מסר את עמדת הוועדה, והא’ אורנן הבהיר את דעתו. ברור לגמרי שאם מאשרים את שם הפעולה מיסור ממילא נפתחה הדרך לפועל מיסר. אני מבין שלדעת הא’ אירמאי ייתכן שיש צורך גם בפועל הזה.

א’ אמיר: המונח ויעוד רחק, המוצע כאן לציון teleconferencing, הוא קצת מאומץ, קצת לחוץ. אולי יש מקום לחשוב על מונח שקבע אליעזר בן-יהודה, ולקבוע שִׁיחַ רְחֵק, על פי שח-רחוק שהוצע לטלפון.

מ’ בר-אשר: לא הבנתי מדוע אתה מתנגד לוייעוד.

א’ אמיר: קודם כול, זה מזכיר עדים. שנית, ויעוד הוא כמו זימון, וזה קצת מאונס. יכול להיות שחסר פה האלמנט של הקבוצה; שיח יכול להיות גם ברבים.

מ’ בר-אשר: אני עובר לסעיף ד. בסעיף ד יש לנו הַנְּצִלָּה והַנְּצִיל, ויש לנו נְּצַלֵּל והַנְּצִלָּה מיעוט להשאיר את המונח בליעוז. אני מבקש שלפחות הוויכוח בין קניבליזציה לנְּצַלֵּל יקבל את ביטוי בדיון.

ש’ אירמאי: המונח הנצלה קיים כבר מזמן במשמעות שימוש בדבר העומד להיזרק. לעומת זאת, קניבליזציה פירושה לקחת למשל רכב, לפרק אותו לחלקיו, ובכל חלק להשתמש למטרה אחרת.

מ' בראש: מה שעושים במשחטות הרכב?

ש' אירמאי: בדיוק. זו היא קניבליזציה, ולמשמעות המיוחדת הזאת מוצע הפועל נְצָלוּל. עלתה גם ההצעה קנבול, אבל אני חושב שְנְצָלוּל עדיף.

א' טריינין: עם כל האכזריות במונח cannibalization, בכל זאת יש בו איזו תוספת מטאפורית שנעלמה במונח המוצע. גם משחטת רכב היא באמת משחטה. באמת שוחטים שם. המונח נצלוּל נראה לי צמחוני לחלוטין.

א' פורת: נראה לי שכבר יש לנו די אגרסיביות ואלימות בחיינו. אם נערים בריטיים שנלחמו במלחמת העולם השנייה קראו לזה באופן טבעי קניבליזציה, אין צורך לעשות כמוהם. נצלוּל יפה מאוד. לשם מה קניבליזציה, ועוד לְקנבול?

מ' בראש: אבל בזה לא נתת תשובה לטענתו של הא' טריינין. אולי נחפש שורש עברי שיבטא את המשמעות הזאת. אם אני מבין נכון, יש פה מעשה שיש בו דופי מסוים, כמו במשחטות הרכב.

א' פורת: אין פה שום דופי. מדובר פה במונח צבאי: לוקחים חלקים מטנק ישן ומרכיבים אותם בטנקים חדשים, זה נקרא לְנְצָלוּל את מה שהיה בטנקים ההם.

ע' אורנן: הקניבליזציה נאמרה בלשון אכילה. לוקחים חפץ שנעשה מיותר, כגון רכב ממודל ישן שאין משתמשים בו, ומוציאים ממנו את החלקים הטובים לשימוש. לכן יש בזה אלמנט של אכילה כביכול.

אפשר להביא לכך משל אחר: אתה לוקח חרב, אבל אינך רוצה להשתמש בה, ועל כן אתה יוצר ממנה כלי אחר, "וכתתו חרבותם לאתים" (ישעיה ב, ד). אולי ניצור פועל מן השורש הזה, כיתות, או דבר דומה לזה. במידה מסוימת יש בזה קניבליזציה, משום שזה מעשה שיש בו הרס, אבל מצד אחר אנחנו מאוד אחוזים בפסוק הזה, ולכן המונח יהיה מובן.

א' אמיר: אתם מתעלמים מזה שיש צד של דופי וגנות בפעולה הזאת. למעשה מדובר במונח צבאי, של מערכות בצבא. אם יחידה בחיל האוויר אינה מקבלת זמן מה אספקה של חלקי חילוף, הם לוקחים חלקים ממטוס שעומד בשדה, ומשתמשים בהם לצורך מטוס אחר הזקוק לכך. יש בכך פגיעה בחיל האוויר, משום שהמטוס המנוצל הופך כלי אין חפץ בו.

יש כאן גם עניין של ויתור. לחלופין אפשר להשתמש בלסטום: זה לא יהיה בדיוק במשמעות המקורית של גנבה, אבל יבטא את הצד השלילי שבדבר.

א' טל: אני מוכרח להתנגד לשתי ההצעות. אין כל דופי בקניבליזציה הזאת. זו הייתה בדיחה פרטית של עובדי הסדנאות הבריטים. אין פה דבר שמלסטמים חס וחלילה, אלא לוקחים כלי שאין צורך בו ומשתמשים בחלקיו. לא מפני שדרושים לנו חלקים כדי

לפרנס מטוסים חדשים, אלא משום שאין צורך בכלי הזה, ועל כן אנחנו מפרקים אותו כדי להשתמש בחלקיו.

מה שנוגע לכיתות, הרעיון יפה, אבל יש לפועל הזה באוזני קונוטציה שלילית. מצטלטל באוזני דווקא הפסוק "וְאַפְתָּ אֹתוֹ טַחֵן הֵיטֵב עַד אֲשֶׁר דָּק לַעֲפָר" (דברים ט, כא).

מ' בראש: טרם שמעתי תשובה של ממש לטענה שהנצלה ונצלול הם מושגים נבדלים, והמונחים קרובים ופותרים פתח להטעיה. אולי צריך להציע שורש שיש בו יסוד של העברה, משהו כמו להדיח או להסיט או להסוות.

א' פורת: הטענה הזאת אין לה על מה שתסמוך, מפני שאם כך עלינו לבטל את חצי העברית. הרי על פי השורשים יש הרבה מילים דומות, ועל פי משמעותן הן שונות ואפילו רחוקות זו מזו. וכאן מדובר בשינוי במשקל או בבניין. ואם אין דבר פגום באוזני ובעיני, אני שומע ורואה הבדל מובהק ביותר בין הנצלה ובין נצלול. אינני רואה כאן שום קושי; זה קושי מלאכותי ומדומה.

גב"ע צרפתי: יש שני רחובות בירושלים, אחד שמו רמב"ן ואחד שמו בן מימון, אבל בני ישראל מלומדים הם ובמקום בן מימון אומרים רמב"ם. אני גר זה כמה שנים ברחוב רמב"ן, ויכול להעיד שבתוכה המכתבים שלי נמצאים לעתים קרובות מכתבים שנשלחו לרחוב בן מימון. כשיש לך מושגים שיש ביניהם איזה חשש לדמיון, מוטב שלא לתת להם מונחים דומים בצלילים, אלא להרחיק אותם.

מ' בראש: אני מודה לך על הדוגמה; יש לי טובה ממנה. רח' בצלאל פֶּזַק בירושלים נקרא בפי הרבה אנשים פֶּזַק בגלל בית ספר פֶּזַק השוכן בקרבתו. דברים כאלה יש למכביר.

ש' אירמאי: במינוח טכנולוגי ומדעי הדרך העיקרית ליצירת מונחים חדשים היא להשתמש בשורש מסוים בבניינים חדשים או להרחיב את השורש. לדוגמה, אנחנו מבדילים בין תִּפֵּן, to design, ובין תִּכְנֵן, to plain. אנחנו מבחינים בין חֲזַר, to return, ובין חֲזַרְר, to iterate. אפשר להביא עשרות מונחים כאלה. רק לאחרונה אישרה האקדמיה את המונח סגלול בשביל retrofit, לאחר דיון ארוך. זה סוג מסוים של הִסְגָּלָה, ויש לנו כידוע גם סיגול.

ההשוואה לשמות קרובים של רחובות אינה תופסת מסיבה פשוטה: המונחים מיועדים לאנשי מקצוע, המבטאים את המילה או רואים אותה בתקן הרשמי. אין כל סיבה שיטעו בין הנצלה ובין נצלול.

השימוש בשורש נצ"ל הוא הכרח, כי לשם העצם salvage נקבע כבר מזמן המונח נִצְלָת. מאותו השורש דרושים כעת פועל ושם פעולה, ולכן נקבע הפועל הַנְּצִיל ושם הפעולה הַנְּצִלָה.

המונח השני המוצע פה הוא ניצול מסוג אחר. השורש הוא פה העיקר, ולכן מוצע לגזור את הפועל הזה משורש קרוב, נצ"ל. העיקר איננו הקניביליזציה ולא האסוציאציה

למה שעושים אנשי האנטיפאדה עם המכוניות הגנובות; מדובר פה במונח צבאי טהור. אנשי הצבא זקוקים למונח הזה, ומעכבים בגלל זה את הדפסתו של מילון שלם. אצלם איש לא יטעה בין המונחים, כי רק אנשי מקצוע ישתמשו בזה.

א' טל: אני בהחלט מביין את הא' צרפתי. גם לי יש הרגשה קשה כשלוקחים שורש אחד מסכן וגוזרים ממנו מאות מונחים, שכל אחד נבדל מחברו באות אחת, כתנועה אחת או באיזו תחילית. אינכם יודעים לאילו מפלצות אנחנו יכולים להגיע בוועד המינוח: כבר דחינו פעם את המונח 'מבונותיות', וכיוצא בזה. נראה לי כי זו טעות עקרונית לקחת שורש וליצור ממנו מונחים בלי סוף, בגלל ההרגשה המוטעית שחייבת להיות מילה עברית כנגד כל מילה לועזית. אנשי הטכנולוגיה הם התובעים את המינוח המאולץ הזה.

מ' בראשר: אם כך, צריך להשאיר קניבליזציה?

א' טל: לא, צריך למצוא משהו אנושי יותר מנצלול. אפשר לחשוב על שורש חי וקיים, ולא ליצור שורש משורש.

א' אמיר: בכל זאת ראוי לעמוד על המשמעות השלילית של המילה הזאת, הקניבליזציה. זו לא סתם בדיחה שהופיעה בימי הבריטים; זה דבר שהוביל, למשל, לכך שחילות אויר מסוימים הגיעו לעת מבחן קרבי עם שישים או שבעים מטוסים במקום ארבע מאות, מפני שבמשך שנים הייתה קניבליזציה.

ר' סיון: יש לנו המונח מְחֻזָּר ומְחֻזָּר. נראה לי שזה בדיוק המונח הנכון פה.

ש' אירמאי: מְחֻזָּר הוא מונח כללי, והוא משמש ל-recycling. אנחנו מדברים במונח אחר שיש לו הגדרה מדויקת. המינוח המדויק בצבא הוא לפעמים שאלה של חיים ומוות. המונח נכתב ומוגדר בתור תקן. כל פריט מקבל מספר במחסן, וחשוב שיהיה לו שם מדויק שיבדיל אותו מדברים אחרים. לכן אי אפשר להשתמש במונח קיים. הצבא מוכרח גם לקבוע מונחים קצרים, כי לעתים קרובות צריך להשתמש בהם בתנאי לחץ זמן. מונח המורכב מכמה מילים אינו בא בשבילם בחשבון. הם עמדו על זה שיהיה מונח מיוחד למטרה זו, ושהוא יהיה שונה מן המונחים האחרים באותו התחום.

י' בן-טולילה: אם מדובר פה בחלקים שלוקחים אותם מגוף מסוים ואחר כך מרכיבים אותם במקום אחר, חשבתי על המונח שְרָפוּב.

ש' אירמאי: הציעו את המונח הזה בוועדה, והוא נפסל.

א' חזן: אני רוצה לחזור לשאלה העקרונית של קביעת מונחים רבים קרובים ודומים זה לזה. כשאנו עוסקים במילים בשימוש הכללי, המיועדות לכלל הציבור, ראוי להתחשב בשיקול הזה, משום שאם נקבע שני מונחים דומים עלול להיות ביניהם בלבול

מופלא. אבל במקרה העומד לפנינו אני מבין שיש שני מושגים, ואנשי המקצוע שואלים אותנו כיצד לקרוא להם בעברית. בתחומים המקצועיים יש הרבה הבחנות דקות, וצריך לתת לכל מושג שם מדויק. אחרי ששאלתי והבנתי את משמעותם של המושגים, נראות לי ההצעות הנצלה ונצלול מתאימות ומוצלחות. אנשי המקצוע ידעו להשתמש בהם כהלכה.

ד' בן-חיים: איני מבין מה רע בהצעה המבוססת על "וכתתו חרבותם לאתים". הרי לוקחים את האתים, שוכרים אותם והופכים אותם לדבר מועיל, אחר לגמרי. כיתות היא מילה טבעית. אינני מבין מדוע אנחנו צריכים לחפש שורשים מלאכותיים, כשיש מילה טבעית מתאימה.

מ' בראשר: גם אני מסכים לזה. ובזאת אנו עוברים לסעיף ה. ההצבעה על המונחים תתקיים בסופו של הדיון.

א' טריינין: ככל שאני מבין את המונח feed motion, המונח המתאים לו הוא תנועת היזון. מהירות היא גודל כמותי, ותנועה היא מושג איכותי. motion אינה מהירות (speed), אלא תנועה, ו-feed הוא היזון. מדוע לא לקבוע תנועת היזון?

ש' אירמאי: בדרך כלל אנחנו שולחים את החומר הזה מראש, והכוונה היא שחברי האקדמיה שמקבלים את ההצעות יעירו את הערותיהם, ההערות יובאו לוועדה המקצועית והיא תדון בהן ותקבע.

אני מבין שרוב האנשים פה אינם מתמצאים בנושאי הטכנולוגיה. feed זה באמת מזון ו-motion זה תנועה. אבל feed motion איננו תנועה של מזון. האנגלית היא שפה שיש לה משמעים משלה ואי אפשר לצרף שתי מילים ולתרגם אותן, כי אנחנו איננו מתרגמים מאנגלית. במונח feed motion מדובר במהירות המהירות של מכונת צילום. האנגלי קורא לזה feed motion. אבל אנחנו איננו מתרגמים כאן מאנגלית, כי מדובר במהירות ולא בתנועה.

האקדמיה לא אישרה את המילה היזון, וזה לא feed-back. זה דבר אחר, והאקדמיה אישרה שם מונח אחר, משוב, ופסלה את היזון.

מ' בראשר: ומה עומד מאחורי גזירת המילה השנייה בצירוף, המילה קדמה?

ש' אירמאי: מדובר בהתקדמות במספר מילימטרים של המהירות, וליתר דיוק, במהירות של התנועה הזאת.

מ' בראשר: השאלה היא מה מבין הדובר הישראלי. אם מדובר על התקדמות, מבחינת המילה התקדמות תהיה ברורה יותר מהמילה קדמה.

ש' אירמאי: אנחנו משתמשים במילה התקדמות במקצועות הטכניים במשמעות של המרחק שעבר גל מסוים. אם למשל בתוך המחוק הזה או בתוך הסכין הזאת מתקדם גל

אלסטי בגלל הפעולה הזאת, אנחנו קוראים למהירות של הגל הזה התקדמות, ואנחנו צריכים להבחין בין התנועה של המחתך ובין ההתקדמות של הגל בתוכו. בתחום המקצועי אנחנו נאלצים להשתמש בכניינים שונים ובמשקלים שונים בשביל לבטא הבחנות שמי שאינו מומחה אינו מבחין בהן. בשביל המומחה אלו הם עולמות רחוקים זה מזה!

מ' בר-אשר: בסעיף ו יש שני מונחים: מְטָא-פְּלָל ומְבָּנָה. האם מישהו רוצה להעיר עליהם?

ש' אירמאי: המונח structured פירושו דבר שיש לו מבנה מסוים, והאקדמיה קבעה בשעתה את המונחים מְבָּנָן ומְמַבְּנָן. הא' טל התנגד למונח הזה בטענה שהמונח נוצר על ידי הוספת מ"ם ונו"ן לשורש, ודעתו התקבלה בוועד המינוח. הבעיה היא שהמילה מְבָּנָה כבר תפוסה: האקדמיה אישרה אותה ל-built-in. למשל: הכונניות באולם המליאה מוֹבְּנוֹת בתוך הקיר. המונח הזה אינו מציין את המבנה של הכונניות, אלא איך הן נמצאות ביחס לקיר. בעלי המקצוע צריכים להבחין בין שני המושגים, בין structured ובין built-in.

אני מקבל את הנימוק של הא' טל שמְמַבְּנָן הוא מונח מסורבל, ולכן אני מציע לעשות שינוי קטן בהצעה, ובמקום מְבָּנָה לקבוע מְמַבְּנָה. הרי יש בעברית מילים על משקל תמחוי.

א' טל: אני רוצה להתגונן ולהתנצל על שהתנגדתי למְמַבְּנָן, כמו שאני מתנגד תמיד לצורות מוזרות המוצעות לנו. נדמה לי שהפחד שלנו מפני פוליסמיה נעשה כפייתי. כשאני אומר מְבָּנָה כנגד built-in אני חושב על תנורים במטבח, ואין זה מפריע לי, בהקשר אחר, לומר מְבָּנָה במשמעות structured.

מ' בר-אשר: אני רוצה להעיר לא' אירמאי: אם יש מצוקה של צורות בינוני, במקום לפנות לצורות הערוכות הללו שאיש אינו יכול להבין אותן, אפשר להיזקק לצורות בינוני לא מנוצלות. יש בעברית בניין נופעל, שצורת הבינוני שלו היא נופעל. איני מתכוון דוקא למקרה שלפנינו, כי בעיני מְבָּנָה הוא בהחלט טוב מאוד; אבל אפשר לחשוב על צורת נופעל בהקשרים אחרים. אם זה יפה לתפילה, זה יכול להיות יפה גם למינוח.

א' פורת: האקדמיה צריכה לקבוע מדיניות ברורה בסוגיית הציורפים שחציים לועזית וחציים עברית. היה פעם דיון במליאה על כך, ואני זוכר שהצעתי להפוך את הסדר: במקום לומר מיקרוגל, צריך לומר גל-מיקרו או גל מיקרואי או אדום אינפראי. הדרך הטובה ביותר כמובן, היא להימנע לחלוטין משעטנו של לעז ועברית, כמו במונח שנקבע באקדמיה: קְרִינָה תת-אַדְרָמָה.

במקרה שלפנינו אפשר לקבוע, נניח, פְּלָל מְטָאִי. זה נשמע מוזר, אבל צריך רק להתרגל לרעיון.

גביע צרפתי: אני מכיר דוגמה יחידה במקורות לצירוף מעין זה, שחציו עברי וחציו לועזי: ארכי-דיין. בעברית החדשה מקובלת, למשל, המילה אנטי-שמי.

ג' בירנבאום: ההחלטה בעניין כלאי-לשון התקבלה בישיבה קס"ו בשנת התשמ"ד (ראה זיכרונות האקדמיה ל"א, עמ' 32), והיא עמדה גם לנגד עיני החברים בוועד המשותף. וזה לשונה:

כלאי לשון, כלומר תחילית לועזית עם מילה עברית, אינם נראים בעין יפה. מוצע שהוועדות המקצועיות ישתדלו לתרגם את התחיליות במקבילות עבריות, כגון: אולטרא = על-; מטה = עבר-, גבל-, ספק-, בעד-; מיקרו = זוט-, זוטא, זעיר-; מקרו = שגי- (סגי-), כך שהמונח יהיה עברי במלואו. אם הלעז אינו בין-לאומי אלא מילה אנגלית, ראוי לתרגמה. אם יש הכרח להשאיר את התחילית הלועזית עדיף להעבירה אחרי המילה העברית, והיא תהיה הסומך (כגון גלי מיקרו במקום מיקרו-גלים).

ההחלטה העקרונית הזאת הייתה ידועה לוועד המשותף, ובכל זאת הם החליטו במקרה שעלה לדיון שההצעה פלל-מטה אינה מעשית, ויש לקבוע בכל זאת מטא-פלל.

הצבעות

סעיף א: המונח נגרות

בעד הצעת הוועדה שהמונח יכלול גם עבודות שאינן בעץ - 12

בעד ההצעה לייחד לעבודות אלה את המונח תרשית - 1

הצעת הוועדה התקבלה.

סעיף ב: מונחי עיבוד נתונים אוטומטי

electronic messaging

בעד הצעת הוועדה, מסור אלקטרוני - 8

בעד ההצעה מסירה אלקטרונית - 9

התקבל המונח מסירה אלקטרונית.

teleconferencing - הצעת הוועדה, ועוד רחוק, אושרה פה אחד.

שאר המונחים בסעיף ב אושרו בלא התנגדות.

סעיף ג: הוחלט פה אחד לאשר את המונח גבוי במשמעות back-up.

סעיף ד:

salvaging - הנצלה; הפועל הנציל - אושר פה אחד.

cannibalization

בעד קנבול - 1

בעד נצלול - 8

בעד פתות - 9

בעד לטטום - 1

הצבעה חוזרת
 בעד נצלול - 8
 בעד פתות - 11
 התקבל המונח פתות.

סעיף ה: מונחי עיבוד שבבי והשחזה
feed motion
 בעד הצעת הוועדה, מהירות קדמה - 14
 בעד ההצעה מהירות התקדמות - 1
 הצעת הוועדה אושרה.

סעיף ו: מונחי בינה מלאכותית
meta rule
 בעד הצעת הוועדה, מטא-קלל - 10
 בעד ההצעה קלל-מטה - 4
 הצעת הוועדה אושרה.

structured
 בעד הצעת הוועדה, מבנה - 14
 בעד ההצעה מבן - 5
 בעד ההצעה ממבנה - 2
 הצעת הוועדה אושרה.

ד. החלטות ועדת הדקדוק בשנת התשנ"ג (המשך)

מ' בר-אשר: נעסוק עתה בענייני דקדוק. רוב החלטות ועדת הדקדוק בשנת התשנ"ג כבר נדונו (בישיבה רי"ג), ונדון עתה בשאלות שנתרו:

החלטות ועדת הדקדוק בישיבותיה בשנת התשנ"ג - הודעה למליאה מספרים

24. שימוש השם "מיליון"
 כל ארבע הצורות שלהלן תהיינה כשרות:
 שלושה מיליון בני אדם בסכנת מוות.
 שלושה מיליונים בני אדם בסכנת מוות.
 שלושה מיליוני בני אדם בסכנת מוות.
 שלושת מיליוני בני אדם בסכנת מוות.

25. קריאת שברים מעורבים

א. המספר השלם יותאם במין לשמה של יחידת המדידה, ואילו הספרות שלאחר הנקודה ייקראו כמספר סתמי (בנקבה). לדוגמה:

שלושים ואחד מטרים (בזכר) **נקודה עשרים וחמש** (סתמי)

שער הדולר הוא שני שקלים (בזכר) **נקודה שמונה אחת שלוש** (סתמי).

ב. כשיחידת המדידה מוגדרת בשני שמות, המין הדקדוקי נגזר אחרי השם הראשון: **מהירות הרוח - חמישה קילומטרים לשעה נקודה שבע שתיים.**

עשרים ושלושה קילוגרם מטר לשנייה בריבוע.

ג. בקריאה של סדרת מספרים שיחידתם שווה אפשר לקרוא את כולם במספר סתמי ולהוסיף בסוף הרשימה את שם היחידה כשלפניה בי"ת.

לדוגמה: "אלה אורכי הגל: מאתיים שלושים וחמש נקודה שלושים ושש (235.36), מאה שבעים ואחת נקודה שתיים (171.2)", וכן הלאה עד סוף הרשימה, ובסוף "בקילוהרץ".

הדרך הזאת טובה רק לרשימה ולא למספר יחיד.

ז' בן-חיים: מיליון היא במקורה מילה זרה, אבל היום היא מילה עברית, והיא צריכה לנהוג כמו שאר שמות המספר בעברית. על כן סביר יותר לומר שני מיליונים מאשר שני מיליון.

ועוד אני רוצה להגיד: מותר לכתוב מאה שקל, אך מוטב לכתוב מאה שקלים, כדי למנוע שימוש שגוי כגון "עשר שקל". גם בשאלה שאנו עוסקים בה יש להעדיף את דרך הריבוי ולומר שני מיליונים.

ש' אירמאי: כשקיבלתי את החומר הזה התקשרתי למזכיר הוועדה כדי להביע את התנגדותי לסעיף 25, העוסק בקריאת שברים מעורבים. בדיון בנושא זה, שהוא נושא טכנולוגי מדעי ממדרגה ראשונה, לא השתתף אף נציג של מקצועות הטכנולוגיה והמדע. ההצעה שנתקבלה איננה ניתנת לביצוע; היא מנוגדת לכל הנהוג בכל השפות התרבותיות, והיא מנוגדת גם לנהוג היום-יומי הקיים בארץ עשרות בשנים. נוהג זה נקבע גם בחוק על ידי מכון התקנים הישראלי, ושום נציג שלו לא השתתף בדיוני ועדת הדקדוק. למכון התקנים יש בתחום זה סמכות חוקית כמו לאקדמיה.

במאה התשע עשרה נהגו בצרפת לכתוב את שם היחידה אחרי השלמים ולפני השבר. אבל הנהוג הזה בוטל כבר בראשית המאה התשע עשרה, ומאז נוהגים לכתוב את המספר ברציפות, כגון 5.25. כך הנהוג הבינ לאומי, כך בלועזית וכך בעברית. ההצעה שלפנינו היא לקרוא את המספר לסירוגין: לקרוא את החלק השלם, לדלג אל הסוף ולקרוא את שם היחידה, ואז לחזור למספר ולקרוא את השבר. זה לא הגיוני, מכיוון שלפעמים יש מספרים בעלי שמונה ספרות או יותר, ולפעמים היחידות מורכבות מאוד. אנשי ועדת הדקדוק, כמו כל אדם מן הישוב, מכירים את היחידות הפשוטות: מטר, קילומטר, קילוגרם; הם אינם יודעים שיש יחידה שנקראת מֶהוּ (mho), יש יחידה שנקראת איינשטיין, יש יחידה שנקראת קירי, יש יחידה שנקראת רה ויש יחידה שנקראת גריי, ויש גם יחידות מורכבות כגון סנטימטר בחזקת שליש חלקי שנייה או מטר לשנייה בריבוע. ביחידות מסוג זה אי אפשר לנהוג לפי המוצע כאן ולבטא את היחידה בצורת

הרבים, וכן אי אפשר להתאים את המספר השלם למין הדקדוקי של היחידה. היחידה יכולה להיות, למשל, קילוגרם. שנייה, ומותר גם לומר בהיפוך, שנייה. קילוגרם. האם המספר יהיה פעם בזכר ופעם בנקבה? זאת ועוד: מה נעשה במקרה של שבר שאין בו שלמים כלל, כגון 0.25? האם נאמר "אפס מטרים נקודה שתיים חמש"?

אני מתנגד גם להצעה לקרוא סדרת מספרים ולומר מהי היחידה רק בסוף הרשימה. כשאדם מקבל שורה של מספרים, הדבר העיקרי שהוא רוצה לדעת הוא באיזו יחידה הם מבוטאים. היחידה מוכרחה להיאמר בצמוד למספר הראשון. אם אחר כך ישמיטו אותה לא יהיה אסון.

לסיכום, הכללים המוצעים יכולים לשמש רק ברמת ההוראה של בית הספר היסודי. ברמת הוראה גבוהה היחידה מוכרחה לבוא בסוף, ואין היא יכולה לבוא בצורת הרבים.

א' טריינין: אני שמח מאוד על דבריו של הא' אירמאי. אדם הקרוב לתחום המדעים המדויקים לא היה מגיע להחלטה אבסורדית כזאת. אני יכול להביא דוגמאות לאין ספור, אך אסתפק בדוגמה אחת: 0.082 ליטר אטמוספירות למעלה למול. זו היחידה. לפי ההצעה שלפנינו יאמרו כך: "אפס ליטר אטמוספירות למעלה למול נקודה אפס שמונים ושתיים". זה אבסורד מוחלט.

אני מציע שהיחידה תהיה תמיד בסוף. אם מדובר בשבר עשרוני, אני מציע שהחלק השלם שלו ייקרא תמיד במין נקבה, ודווקא מינו של השבר העשרוני יהיה לפי יחידת המניין.

ע' אורנן: אחת הדוגמות שהובאו כאן היא מופרכת: "עשרים ושלושה קילוגרם מטר לשנייה בריבוע". הכלל הוא שיחידת המנייה יכולה להיות בלשון יחיד במספרים המתחלקים בעשר או שספרת היחידות שלהם היא אחת או שתיים. בכל שאר המספרים יחידת המנייה צריכה לבוא בלשון רבים.

מן הדוגמה משתמע אפוא שיחידת המנייה יכולה להיות בלשון יחיד, גם אם הדקדוק דורש לשון רבים. אני מסכים לדברי הא' אירמאי שכך אמנם צריך לנהוג, אבל לא זאת הייתה כוונת המנסחים.

ש' אירמאי: אני מציע להחזיר את העניין לדיון בוועדה. אני מוכן להופיע לפני הוועדה, כדי לנסח כללים שיהיו בסדר גם מבחינת העברית וגם מבחינת המשתמשים הטכניים והמדעיים.

א' חזן: מטרתה של החלטת הוועדה למנוע סתירה בין היחידה הבאה בצורת הרבים ובין השבר שמבטאים אותו בצורת נקבה. הצעת הוועדה פותרת את העניין בצורה אלגנטית: כשאתה אומר שבעים ואחד מטרים הרי מניית כהלכה, ואחר כך יבוא השבר כמספר סתמי.

מצד אחר, נשמעו פה טענות משכנעות שהדבר הזה מכביד מאוד בתחומי המדע והטכנולוגיה. אני חושב אפוא שצריך להבדיל בין לשון יום יום, שבה עוסקים במטרים ובשקלים, לבין מניית יחידות מדעיות בפזיקה ובמתמטיקה ובטכנולוגיה. בשימוש

יום-יומי עדיף להקדים את היחידה, ובכך להתאים את המספר לשם הנמנה. בתחומי המדע נתיר לומר את היחידה בסוף.

א' פורת: נראה לי שצריך להסכים לדבריו של הא' אירמאי, אבל אני אומר זאת בכאב לב, מפני שאינני בטוח שנדע להבדיל בין השימוש בחיי יום ובין השימוש המדעי. קשה מאוד לקבוע את הגבול בין התחומים האלה. אולי באמת כדאי למסור את זה לוועדה, כדי שתקבע כללים ברורים.

מ' בראשר: העולה מכלל הדברים שנאמרו כאן, כי במקום שיש מספר מעורב בעל נקודה עשרונית, אי אפשר לנהוג בו כמו במקורות, שהרי אין הם מספקים נתונים למקרים כאלה, ואנחנו צריכים להינתק מהמקורות וללכת אל החיים. אבל עכשיו איננו מחליטים, אלא נותנים לוועדת הדקדוק לנסח את הדברים. הא' אירמאי יגיש לוועדה הצעה בכתב.

י' בן-טולילה: בין השמות שקשה לרבות אותם רציתי להזכיר את רגל כמידת גובה. איך צריך לומר? המטוס טס בגובה של 524 רגלים או רגליים? במילון אבן-שושן משתמע שהצורה היא רגליים. אני חושב שבדרך כלל משתמשים בצורת היחיד רגל.

קריאה: רגליים היא צורת הריבוי של רגל רק כאשר הכוונה לאיברי הגוף. כשאיברי הגוף באים בריבוי משמשת צורת הזוגי, שפרופ' בלנק המנחם קרא לה "הריבוי המדומה". אבל כמידה של אורך, צורת הריבוי צריכה להיות רגלים ולא רגליים.

מ' בראשר: אם כן, סעיף 25 חוזר לוועדת הדקדוק, וזו תמסור הודעה למליאה. הנושא לא יידון עוד במליאה.

[הערת העורך: גם סעיף 24 הוחזר לדיון נוסף בוועדת הדקדוק, בעקבות ערעור.]

מ' בראשר: שני הסעיפים הבאים עוסקים בענייני תחביר:

26. שמות שביניהם "או"

במשפטים כגון "שמעון או ראובן יבוא/יבואו אין לפסול את השימוש ברבים. [הוועדה דנה בדעתו של ר' סיוון, שהפעל חייב לבוא ברבים במשפטים כאלה. הוחלט לדבוק בנוסח המקורי של החלטה].

27. מילות יחס בסביבת 'עוד'

אין האקדמיה אוסרת בפירוש את השימוש האטריוטיבי של המילה "עוד", ולכן אינה אוסרת בפירוש ניסוח כגון זה: האות הוענק לעוד שלושה חיילים; מעצרו הוארך בעוד שבוע; מדובר בכתובתיהם של עוד שלושה סטודנטים; מדובר על עוד הסכם חשאי. [הוחלט שלא להעלות במליאה לפי שעה את שאלת 'לאף אחד'. ועדת הדקדוק ותאסף חומר ותערוך דיון כולל על צירופי השלילה].

ר' סיוון: במקרה של שני שמות שביניהם "או" יש להעדיף את השימוש בלשון רבים. יש לכך יסוד, כמדומני, גם בשימוש הלשון בלשון חכמים. השימוש הזה הוא הכרחי כאשר אחד השמות הוא בנקבה, למשל "שמעון או חנה יבואו להצגה".

ע' אורנן: הבעיה היא שהמילה או במשפט הנתון היא דר־משמעית. יש או מוציא, כלומר שרק אחד מן השניים יכול לבוא, ואז הגיוני שנאמר בלשון יחיד. אלא שהא' סיוון מעלה שאלה נכונה של לשון זכר ונקבה: איך אפשר לומר בלשון זכר, הלא ייתכן שהמגשימה תהיה נקבה. המקרה הזה הוא בעייתי, ונראה לי שעלינו לקבל את הצעתו של סיוון להשתמש בלשון רבים.

לגבי או מכליל, ודאי עדיף השימוש בלשון רבים, מפני שייתכן ששניהם יבואו. אם אפשר לנו לבוא ולתת הוראות סגנון, נוכל לפתור את בעיית דר־המשמעות: במקרה של או מוציא כדאי לכפול את המילה או ולומר: או ראובן או שמעון. במקרה כזה הפועל יבוא בלשון יחיד.

י' מנצור: בספרות שלנו אפשר למצוא גם בריבוי וגם ביחיד, אבל במקרים מסוימים כמו זכר ונקבה יעדיפו כמובן את צורת הרבים. אני הייתי אומר 'משה או רבקה יבואו' ולעומת זאת 'משה או דוד יגיע'. אבל הנושא שייך לתחום ההעדפה הסגנונית. כל אדם יחליט באילו מקרים הוא מעדיף להשתמש בצורת הרבים ובאילו מקרים בצורת היחיד. אזכיר עוד גורם שמן הראוי להתחשב בו: כיצד נהג במשפטים שהפועל קודם בהם לנושא? למשל: האם 'יבוא ראובן או רבקה' או 'יבואו ראובן או רבקה'?

ע' אורנן: במשפט כזה יש להעדיף לשון יחיד. אם אתה אומר, למשל, "אינני זוכר אם בא ראובן או רבקה", משמע שברור לך שבא רק אדם אחד. אני חושב שאם הפועל קודם מתר לקבוע שיש לנקוט לשון זכר, גם אם האפשרות השנייה היא שם בנקבה.

מ' בר־אשר: לפי דעתי, המשפטים האלה מחזקים את הצעת הוועדה להשאיר בידי הדובר את הבחירה בין לשון זכר ולשון נקבה. אם כן יש לנו שתי הצעות: הצעת הוועדה שנותנת אפשרות בָּרָה בין יחיד לרבים והצעת הא' סיוון ואורנן להכריע לכיוון הריבוי.

ע' אורנן: מן הניסוח של הצעת הוועדה משתמע שצורת היחיד עדיפה מצורת הרבים. רוח הדברים שנאמרו כאן היא שיש להתיר את שתי הצורות בשווה.

מ' בר־אשר: כוונתי באמת שהדברים יתנסחו כך: "במשפטים כגון 'שמעון או ראובן יבוא/יבואו' אפשר להשתמש בפועל בלשון יחיד או בלשון רבים".

הצבעה

הצעת הוועדה (בנוסח המתוקן) התקבלה ברוב מוחלט.

מ' בר־אשר: סעיף 27 עוסק בשאלת מילות יחס בסכיבת המילה 'עוד'. הוועדה החליטה להכשיר את הצורות 'של עוד' ו'על עוד', ולא היה על כך שום ערעור.

אשר לצירוף 'אף אחד', הוועדה מודיעה שטרם הגיעה להחלטה בנושא, והיא תדון בנושא הכללי של צירופי השלילה.

סעיף 27 אושר.

מ' בר-אשר: הנושא האחרון הוא הכתיב חסר הניקוד. יש, כידוע, החלטות כוללות בענייני כתיב, ויש תמיד שאלות פרטיות של קשיים הנובעים מספקות או חריגים שנתרו בכללי הכתיב הכוללים. אנו עוברים אפוא לסעיפים 28 עד 32. הא' בירנבאום יסביר את ההחלטות, ואחר כך נדון בהן:

כתיב חסר ניקוד

28. ניקוד מילים בודדות

מילים בודדות בטקסט לא מנוקד, מותר לנקדן בלא שינוי בכתיבן, כלומר בלא לסטות מן הכתיב חסר הניקוד. לדוגמה: איתי בנה סופה מפוארת.

29. אָטִי, חֲמֻנִי

המילה אָטִי תיכתב בכתיב לא מנוקד אטִי וכן לאטִי, לאטו. המילה חֲמֻנִי תיכתב בכתיב לא מנוקד: חומרני.

30. חִי, שִׁי

השמות חִי, שִׁי ייכתבו בכתיב לא מנוקד - חִי, שִׁי.

31. פעלים מבניין הפעל

הפעלים בבניין הופעל ייכתבו לעולם בווי"ו, גם כאשר התחילית מנוקדת בקמץ קטן. למשל: הוארך (האַרַךְ).

32. ניסוח חדש של כלל א בכללי הצירי (ישיבה 10)

הצירי המלא מתקיים תמיד, כגון: אִיד אִידִיקָה, חִיק חִיקָקָם, אִימָה אִימָתָם אִימָתִיקָה. בשמות האלה בא צירי מלא: אִיד, אִיפָה, אִיתָן, בִּיצָה, חִיכָל, זְעִיר, חִיק, פִּילָף, מִיטָב, עִירָם, פְּלִיטָה, פְּלִיטָים. כן בא צירי מלא כאשר היו"ד היא מן השורש, כגון אִימָה, מִידָע, מִינְקָת, מִימָן, מִישְׁרִים, מִיתָר, צִידָה, רִיק, תִּימָן.

הנוסח הקיים של כלל א מכללי הצירי:

הצירי המלא מתקיים תמיד, כגון: אִיד אִידִיקָה, חִיק חִיקָקָם, אִימָה אִימָתָם אִימָתִיקָה.

ואלה השמות שיש בהם צירי מלא: אִיד, אִימָה, אִיפָה, אִיתָן, בִּיצָה, חִיכָל, זְעִיר, חִיק, פִּילָף, מִידָע, מִיטָב, מִימָן, מִינְקָת, מִישְׁרִים, מִיתָר, עִירָם, פְּלִיטָה, פְּלִיטָים, צִידָה, רִיק, תִּימָן.

ג' בירנבאום: הסעיף הראשון עוסק בטקסט לא מנוקד שמזדמנות בו פה ושם מילים מנוקדות. לפי הכללים המקובלים היום אסור לנקד את המילה סופה כמודגם במשפט לדוגמה, אלא יש למחוק את הוי"ו. יש כאן מעין סתירה בין כללי הכתיב המלא ובין הניקוד. וכיצד נהגנו למעשה? אם, למשל, באה בלשוננו מילה שרצינו לנקד אותה - ואסור היה לנקד אותה בלי לשנות את הכתיב - מה עשינו? החסרנו סימן ניקוד אחד,

כדי שהניקוד ייחשב ניקוד חלקי ולא ניקוד מלא. זה דבר אבסורדי לחלוטין. ולכן באה ההצעה הזאת. הוועדה מציעה ללכת אחר הטקסט בכללו, ולהתיר ניקוד מלא של מילים בודדות, אף על פי שכתובן מלא.

אולי מותר לגלות כאן שיש המציעים להתיר גם ניקוד מלא של כל הטקסט על גבי הכתיב חסר הניקוד. אלא שהצעה כזאת עדיין איננה מובאת לפני המליאה.

בסעיף 29 עלתה הבעיה אם אנו גוזרים את המילה אָטִי מן הצורות אָט, לָאָט או שאין להתחשב בקשר הזה בעניין הכתיב המלא. הוועדה קישרה את המילים, והורתה לכתוב את המילה אטי בכתיב חסר.

ועדת הדקדוק קובעת פה מהי הפרשנות שלה לכללי הכתיב, ופותרת מקרים שאינם מנוסחים במפורש בכללים. הוא הדין למילה חֶמְרָנִי: האם כתיבה הולך אחר חומר ואז צריך וי"ו, או שזו מילה בפני עצמה ואז אין לכתוב וי"ו במקום קמץ קטן. הוועדה החליטה לכתוב בכתיב מלא.

בסעיף 30 הוחלט לכתוב את המילים חֵי וְשֵׁי ביו"ד אחת. אתם יודעים כי כללי הכתיב מתירים שלושה כתיבים של המילה דֵי: דֵי, דֵיִי, דֵיִי. עלתה הטענה כי מכללי הכתיב עולה שיש לכתוב שֵׁי וחֵי בשתי יו"דים, לפי הכלל הקובע שיש לכפול יו"ד עיצורית בסוף המילה. הכתיב הזה קשה למראה, והוועדה החליטה שהמילים ייכתבו ביו"ד אחת, בדומה למילים דֵי, אולי ומתי, שכבר נקבע בכללים שייכתבו ביו"ד אחת.

סעיף 31 עוסק בצורות מבניין הופעל. מכללי הכתיב עולה כי את הופעל הֶאָרְךָ צריך לכתוב בלי וי"ו - הארך. הוועדה החליטה לכתוב הוארך בווי"ו, וכאן אפשר להוסיף נימוק שבעצם האקדמיה מתירה לומר גם הֶאָרְךָ. יש ניקודים דומים גם בכתיב יד של לשון חז"ל. יכול אפוא אדם לטעון שהכתיב הוארך מכיון לצורה בעלת הקיבוץ, ועל כן הכתיב המלא.

סעיף 32 הוא הצעת תיקון לכלל א מכללי הצירי. הכלל הזה כולל רשימה סגורה של שמות שיש בהם צירי מלא, והתברר שיש עוד שמות רבים כאלה. מוצע כאן אפוא נוסח מתוקן של הכלל הזה.

מ' בראש: שאלות הכתיב הבאות כאן מבטאות בעצם את המצוקה שלנו בפרשת הכתיב, מצד אחד אנחנו הולכים אחרי תורת ההגה. מי שכותב לאיטו ביו"ד חושב על תורת ההגה. מי שכותב בלי יו"ד יש לו חשיבה של תורת הצורות. ויש גם שיקול שלישי, מילים בעלות כתיב מסורתי. לפי עקרונות הכתיב היה מקום לכתוב את השם משה בווי"ו, אבל איש לא יכתוב כך. וכך גם המילה שי: בעצם מה שמפריע לנו הוא ההרגל לכתוב את המילה ביו"ד אחת.

המזכירות המדעית מוצפת בשאלות כאלה העוסקות בפרטים, והמלצותיה הובאו במרוכז לוועדה. אני מציע שהמליאה תקבל את ההודעה, ותאשר את החלטות הוועדה.

ע' אורנן: אני חושב שאין להסתפק בהודעה למליאה, אלא יש לדון בדברים. אשר לסעיף 28 - רבותי, יש בעברית שני מיני כתיב - לא תתעלמו מזה: יש כתיב מנוקד ויש כתיב לא מנוקד. ההצעה הזאת היא באמת פתח לניקוד מלא של הכתיב חסר הניקוד, כפי שאמר קודם הא' בירנבאום. אינני חושב שיש לזה מקום. לא תבוא לנו תשועה בדרך הזאת.

ראו את המשפט שהובא לדוגמה: "איתי בנה סופָה מפוארת". לשם מה מנוקדים פתאום את המילה סוכה? האם לא יבינו אותה? אין מניעה להשתמש בניקוד חלקי. הניקוד החלקי בא במקרים של ספק; אתה מביא סימן ניקוד אחד, ובזה פתרת את בעיית דר-המשמעות. אני רוצה להזכיר לכם כי בעבודת המילון ההיסטורי התברר שאם אתה מנוקד ניקוד אחד או שניים, אתה כבר יודע את כל המילה. יעידו חבריי העוסקים בכך. אין שום צורך לנקד בשלמות מילה בודדת בטקסט לא מנוקד. אפשר לתקן את הצעת הוועדה תיקון קל: "מילים בודדות... מותר לנקדן ניקוד חלקי בלא שינוי בכתיבן". כך יהיה הכול כשר לחלוטין: נקד כמה שתמצא, אבל כתיב הנחשב לשגיאה בטקסט מנוקד לא יוכל להתקבל במילה מנוקדת בטקסט לא מנוקד. יש פה גם בעיה חינוכית: במקום אחד התלמיד יראה כתיב מנוקד ובו שורוק ואחריו דגש, ואחר כך כשיגיש למורה טקסט מנוקד ובו המילה הזאת תירשם לו שגיאה.

מ' בר-אשר: כל זאת בהנחה שנמשיך לקיים שני כתיבים: כתיב מנוקד וכתיב לא מנוקד...

ע' אורנן: אם אתה מדבר על רפורמה, אדבר אתך על רפורמה. יש לי חזקה על זה, ויש לי הצעות. אבל במצב הקיים אני חושב שלא צריך לפגוע בניקוד ולא צריך לפגוע בכתיב המלא. אגב, יש שפות שנוהגות כך הרבה שנים: ביפנית יש שלושה מיני כתיב! אני מצטער עליהם; חבל לי על הילדים שלומדים כל כך הרבה, אבל עובדה שהם עושים את זה עד היום.

לנו יש לפי שעה רק שני כתיבים ולא שלושה. זה דבר לא נורא, זה נסבל. אבל למה לערבב ולקלקל את האחד על חשבון השני? אתה לא מרוויח כלום; אתה רק מכניס מהומה ללשון ומהומה לכתיבים. איש לא ידע מה נכון ומה לא נכון.

מ' בר-אשר: האם יש לך השגות גם על שאר ההצעות בענייני הכתיב?

ע' אורנן: בהחלט. אשר לשאלות הכתיב בסעיפים 29-31, אינני חושב שיש יסוד להבחנה מה הוא הבסיס של המילה. באחת הישיבות הראשונות שלך כנשיא האקדמיה הבטחת שתביא את כללי הכתיב לדיון מחדש. בואו נמתין בשאלות האלה לדיון הכולל בשאלת הכתיב. אני בטוח שנצטרך להביא בחשבון גם את ההתפתחויות של היום ונכניס שינויים מסוימים בכללים. אני לא מדבר על רפורמה גדולה יותר מדיי, אבל יש דברים שאינם מתקבלים על הדעת. לכתוב אמהות בלי יו"ד מפני שאומרים אם זה לדעתי דבר חסר טעם, וכך בהצעה לכתוב אטי מלשון אַט וכדומה. מי צריך את כל זה? אנחנו צריכים לבחון את המילה כמות שהיא. הכלל הפשוט אומר שאם אחרי תנועת i יש לך עיצור שאחריו תנועה - אתה כותב יו"ד.

אינני מבין גם את פשר השינוי המוצע בסעיף 32. מדוע, למשל, מובאת המילה מִיטב בין המילים שהיו"ד אינה מן השורש? הרי יש גם צורת עתיד, ייטב, שהיא על דרך פ"י. ומה קורה עם בִּיצָה? אולי גם שם היו"ד שורשית? לא כדאי לנו להתעסק בשאלות ההיסטוריות. מה רע בניסוח הקודם? יש כמה מילים שבהן צירי מלא ובוזה גמרנו.

י' עופר: הניסוח הקודם פשוט אינו נכון. הוא נותן רשימה סגורה של מילים, ומשתמע ממנו שאין עוד מילים כאלה. אבל באמת יש עוד מילים רבות, כגון אִיבָה ומִימָן, הנגזרות משורשים שבהם יו"ד. לא יהיה נכון לאסוף את כל המילים האלה לרשימה סגורה, משום שייתכן שבעתיד יהיו עוד מילים כאלה.

הניסוח המוצע לא בא לקבוע שום קביעה דקדוקית לגבי המילים ברשימה. הכלל רק מודיע שבמילים אִיד, אִיפָה, בִּיצָה וכו' בא צירי מלא, מבלי להיכנס לשאלה מדוע הדבר כך. אחר כך בא הכלל שכאשר היו"ד היא מן השורש יבוא צירי מלא, וכאן נקבע עיקרון בלי רשימה סגורה.

ש' שרביט: מדוע לא לשנות את הסדר? תחילה ייאמר כי כאשר היו"ד היא שורשית יבוא צירי מלא, וכן שהצירי המלא מתקיים תמיד. אחר כך תבוא רשימת מילים נוספות שבהן יו"ד.

י' מנצור: אינני רואה כל בעיה אם ינקדו את המילה סוכה ניקוד מלא. הבעיה שהצביע עליה הא' אורנגן קיימת באותה מידה גם בניקוד חלקי: אם נכתוב סיפה בשורוק ודגש בכ"ף, יוכל תלמיד לבוא ולטעון שהנה מצא דגש שלפניו שורוק. בזה שאנו מוסיפים את הקמץ אין אנו משנים דבר. לדעתי לא היה מזיק אילו ביטלנו כליל את הקיבוץ, וסימנו כל תנועת u בשורוק.

מ' בראשר: אתה מכריע הכרעה בכל העברית דרך מילה אחת?

י' מנצור: לא, הבעתי את דעתי אגב הדיון. אנחנו באמת מצפים שתקום ועדה כדי לבדוק את כללי הכתיב.

מ' בראשר: בוא אומר לך: לא תהיה ועדה, אלא שלושה יחידים שכל אחד מהם יציע הצעה, ואחר כך אנחנו רוצים להגיע להחלטות. בדקתי קצת מה שנעשה בעולם בנושא הזה, וראיתי שבענייני דקדוק כשמקימים ועדה אין משיגים דבר. ומכל מקום העניין בטיפול. לא הייתי רוצה שנחליט עכשיו החלטה גורפת אגב הדיון במילה אחת. אני מציע שכל הסעיפים המוצעים פה, פרט לסעיף 28, יתקבלו כהנחיה למוזכירות המדעית. הסעיפים 29 עד 32 יאושרו על קרבם ועל כרעייהם, והמוזכירות תכניס בהם שינויי נוסח ברוח הדברים שנאמרו במליאה. המוזכירות תיתן אל לבה.

י' עופר: אינני מבין את הדרך הזאת של הנחיות למוזכירות המדעית. כל המסמך הזה לא בא אלא כדי שהדברים יצאו מגדר של הוראות פרטיות של אנשי המוזכירות המדעית ויהפכו להיות המלצות של האקדמיה.

הרבה פעמים אנחנו עונים לשואלים "יש נטייה באקדמיה לנהוג כך וכך, שושנה בהט זוכרת שהחליטו כך פעם". לא ייתכן לעבוד כך. הדברים צריכים להיות כתובים ורשומים. אי אפשר לפרסם ברשומות ש"האקדמיה החליטה להנחות את המוזכירות המדעית". התוצאה של הדרך הזאת היא שהשאלות נותרות בלא מענה רשמי.

מ' בר-אשר: תשובתי היא זאת: כשמדובר במילים בשימוש כללי, כל מילה עומדת לעצמה והמליאה יכולה לדון בה בפני עצמה ולהחליט. אבל כשמדובר בענייני דקדוק הדברים קשורים זה בזה קשר מערכתי. שאלות הכתיב שלפנינו הן מקרים פרטיים, ואינני רוצה שאנחנו נפרסם כל פעם החלטות בודדות ומנותקות. אני מציע להפוך את ההצעות להנחיות מחייבות, וכאשר תהיה רשימה גדולה וכוללת אפשר יהיה לקיים דיון נוסף לפני שנפרסם אותה. אני מוטרד מ'מנגנון הטלאי' בענייני דקדוק. אסור שהאקדמיה תהפוך מוסד העוסק בקמעונאות.

ר' גדיש: לא נפרסם את ההחלטות בפרסום לעצמו. כשתצא מהדורה חדשה של כללי הכתיב נשלב בה את ההחלטות הפרטיות האלה.

מ' בר-אשר: אני מציע שהמליאה תאשר באופן עקרוני את הסעיפים 29-32, והניסוח הסופי ייעשה במזכירות המדעית. אני אייצג את המליאה בדיוני המזכירות המדעית. אני מבקש שהמליאה תיתן לנשיא את הסמכות לייצגה.

ההצעה התקבלה.